

ту, задавальвае свой азарт, самавыражаецца, самасцвярджаецца і задавальвае шэраг псіхалагічных патрэб (гл. даследаванні С. Рэйса) [1; 4].

Такім чынам, відавочна, што падключэнне глядачоў у студыі і каля тэлеэкрана да тэлевізійнай камунікацыі – гэта ўплывовы інструмент, які далучае аўдыторыю да тэлевытворчасці, прапануе ёй магчымасць уносіць свае карэктывы ў змест праграмы і фарміраваць настрой узаемадзеяння. Да таго ж, медыякампанія атрымлівае магчымасць маніторыць погляды і рэакцыю на дзеянні на пляцоўцы і ўносіць карэктіроўкі ў сцэнарый з мэтай павышэння рэйтынгаваасці прадукту.

Літаратура

1. *Кузьміна А. Ю.* Тэлешоу: ад творчай задумы да рэалізацыі. Мн., 2014. 112 с.
2. *Мельник Г. С.* Общение в журналистике: секреты мастерства. 2-е издание, переработанное. СПб, 2008. 235 с.
3. *Поберезникова Е.В.* Телевидение взаимодействия: Интерактивное поле общения. М., 2004. 222 с.
4. *Reiss S.* Why People Watch Reality TV // *Media Psychology*. 2004. Vol. 6. Issue 4. P. 363–378.

РОЗНЫЯ РЭДАКЦЫІ АПОВЕСЦІ УЛАДЗІМІРА КАРАТКЕВІЧА «ДЗІКАЕ ПАЛЯВАННЕ КАРАЛЯ СТАХА»: ТЭКСТАЛАГІЧНЫ АНАЛІЗ

Т. В. Лемяшэўская

Аповесць «Дзікае паляванне караля Стаха», бадай, адзін з самых вядомых твораў Уладзіміра Караткевіча. Як сцвярджае Анатоль Верабей, даследчык творчасці пісьменніка, «у гэтым творы пісьменнік асудзіў сацыяльны прыгнёт, тыранію, уціск і дэспатызм, увасабленнем якіх з’яўляецца дзікае паляванне» [2, с. 206].

Творчая гісторыя аповесці складаная і пачынаецца студэнцкімі гадамі пісьменніка, калі ў 1949 г. узнік першы варыянт твора (на сёння невядомы). Аднак праз дзесяць гадоў быў напісаны другі варыянт, які і стаў галоўным аўтарскім арыгіналам пры далейшым апублікаванні аповесці ў часопісе «Маладосць» у 1964 г. На жаль, наступная творчая гісторыя «Дзікага палявання» незаздросная, бо цягам дзесяці гадоў яна не пабачыла свет у кніжным увасабленні. Толькі ў 1974 г. твор быў уключаны ў кнігу пісьменніка «Вока тайфуна», а потым, у 1978-м, – у кнігу «З вякоў мінулых».

Аповесць у гэтых дзвюх кнігах мае значныя адрозненні, таму можна лічыць змешчаныя тэксты рознымі рэдакцыямі твора, што дае магчымасць праводзіць іх тэксталагічны аналіз. Аднак варта заўважыць, што карэктуры аповесці адсутнічаюць, і з гэтай прычыны часам цяжка

выявіць, хто з'яўляецца аўтарам унесены у аповесць змен – пісьменнік ці рэдактар. Аднак бясспрэчна адно: у выданні 1974 г. змены ўносіліся толькі рэдактарам.

Пры правядзенні тэксталагічнага аналізу аповесці было выяўлена больш за 500 адрозненняў. У сувязі з іх вялікай колькасцю спынімся толькі на фактычных. Далей першымі паказваюцца прыклады з выдання 1974 г., другімі – з выдання 1978 г.

Відаць, на першым паверсе яна была дома, а на другім была толькі ахмістрыняю, толькі рэдкім госцем і, адпаведна пераходам, мянялася [3, с. 184]. – *Відаць, на першым паверсе яна была дома, а на другім была толькі ахмістрыняю, толькі рэдкім госцем і, адпаведна пераходам, мяняла скуру* [4, с. 258]. Другі варыянт сказа набліжаны да рукапіснага, першапачатковага для рэдактара. Такім чынам, рэдакцыя твора 1978 г. больш адпавядае аўтарскай задуме. Зробленая праўка мае грунтоўныя падставы, што дае права лічыць яе дакладнай і аўтэнтычнай.

І я накіраваўся ў бібліятэку, якая размяшчалася між першым і другім паверхамі, у асобным крыле [3, с. 204]. – *І я накіраваўся ў бібліятэку, якая размяшчалася ў бельэтажы, між першым і другім паверхамі, у асобным крыле* [4, с. 280]. У рукапісе У. Караткевіч піша: «*І я накіраваўся ў бібліятэку, якая размяшчалася ў бельпаверсе, між першым і другім паверхамі, у асобным крыле*» [5, с. 650]. Бельэтаж – гэта зыпазычанне з французскай мовы са значэннем ‘другі, парадны паверх палаца, асабняка’ [1, с. 218]. Першапачатковы варыянт з’яўляецца аўтарскім наватворам. Рэдакцыя аповесці 1974 года сведчыць, што рэдактар выбраў самы прасты шлях і ліквідаваў гэтае слова, што прывяло да змянення фактычнай напоўненасці сказа. Рэдактар, які працаваў над творам у 1978 годзе, не вяртае аўтарскі *бельпаверх*, а змяняе яго на літаратурна ўнармаванае *бельэтаж* (заўважым, што ў такім разе сказ пазбаўлены ад таўталогіі ў рукапісе). Зыходзячы з гэтага, апошні варыянт тэксталагічна падстаўны.

А ноч зрабілася такая, што ледзь месяц свяціў, і смутна ўсё было, і скакалі па балотах, нягледзячы на восень, балотныя сінія агні [3, с. 208]. *А ноч такая была, што ледзь месяц свяціў, і смутна ўсё было, і скакалі па балотах, нягледзячы на восень, балотныя сінія агні* [4, с. 285]. У гэтым выпадку на падставе граматычных адрозненняў адбываюцца сэнсавыя і фактычныя змены. Дзеясловы *зрабілася* і *была* маюць закончанае і незакончанае трыванні, і, такім чынам, розніца заключаецца ў працягласці працэсу працякання дзеяння, звязанага з суб’ектам *ноч*. На якой падставе рэдактар у 1974 г. мяняе *была* на *зрабілася*, невядома. У рэдакцыі твора 1978 г. вернуты аўтарскі варыянт.

І, магчыма, гэта горш для вас, што я стаю тут поруч з вамі [3, с. 225–226]. – *І, магчыма, гэта горш для вас, што я стаю поруч з вамі* [4, с.303]. *Поруч* – гэта значыць *побач, попеч.* Атрымліваецца, што ў рукапісе і ў тэксце 1974 года ўзнікае плеаназм. Рэдактар, працуючы над рэдакцыяй твора 1978 г., гэта заўважыў. Таму можна лічыць, што праўка ў сказе, зробленая ў 1978 годзе, абгрунтаваная.

На падставе праведзенага тэксталагічнага аналізу можна зрабіць наступныя высновы.

1. Рэдакцыя аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» 1974 г. найменш адпавядае аўтарскай волі, бо, па ўсёй верагоднасці, змены рабіліся без узгаднення з Уладзімірам Караткевічам.

2. Фактычныя змены ў рэдакцыі аповесці 1978 г. у большасці дастаткова абгрунтаваныя, лагічныя і аўтарытэтныя. Гэта сведчыць пра плённую, руплівую працу рэдактара над тэкстам і крытычны падыход да кожнага слова. Добры вынік працы над творам залежыць і ад таго, наколькі спрыяльнымі былі ўмовы супрацоўніцтва рэдактара з аўтарам.

3. Фактычныя змены, унесеныя ў тэкст твора 1978 г., у асноўным грунтаваліся на рукапісе і ўносіліся на карысць аўтарскай задумы. Такім чынам, у творы ўвасобілася менавіта тая ідэя, якую стварыў пісьменнік.

4. Праўкі ўносіліся ў тэкст 1978 года з мэтай выпраўлення фактычных і сэнсавых адхіленняў. Яны, адхіленні, часам узнікалі на падставе граматычных адрозненняў, якія ў выніку прыводзілі да скажэння фактычнай напоўненасці выказвання. Заўважаюцца нязначныя хістанні рэдактара і адступленні ў паслядоўнасці працы над творам 1978 г.

5. Праўкі, зробленыя ў тэксце твора 1978 г., сведчаць аб карпатлівай працы рэдактара і пастаянным канцэнтраванні ўвагі на фактычным аспекце твора.

Літаратура

1. Булыка А. М. Слоўнік іншамоўных слоў : у 2 т. Т. 1. Мн., 1999. 736 с.
2. Верабей А. Уладзімір Караткевіч: жыццё і творчасць. Мн., 2005. 271 с.
3. Караткевіч У. Вока тайфуна : апавяданні і аповесці. Мн., 1974. 352 с.
4. Караткевіч У. З вякоў мінулых : апавяданні; аповесці. Мн., 1978. 440 с.
5. Караткевіч У. Зб. тв. : у 25 т. Т. 4 : аповесці, легенда : канец 1940-х – 1958. Мн., 2013. 861 с.